

Rivierkreeftvisserij; wat mag wel en niet?

De plotselinge toename van exotische rivierkreeften in Europa, dwingt de EU-landen tot maatregelen. De Nederlandse overheid staat bevissing als bestrijdingsmaatregel toe. Daar worden wel voorwaarden aan gesteld, om de verspreiding van de exotische rivierkreeftsoorten tegen te gaan. Hoe pakt de Nederlandse aanpak uit in de praktijk?

Ivo Roessink, Irene Kranendonk & Fabrice Ottburg

Rond de eeuwwisseling namen de hoeveelheden exotische rivierkreeften steeds verder toe in de Nederlandse wateren. Enkele vissers specialiseerden zich zelfs in rivierkreeftenvangst. Toentertijd waren deze dieren nog niet onder de Visserijwet gebracht. Het gebruik van fuik en kreeftenkorf, die voor deze visserij gebruikt werden, al wel (Vos et al., 2010). In 2010 is de regelgeving aangepast, waarbij de rivierkreeften zijn toegevoegd aan de lijst op de Uitvoeringsregeling van de Visserijwet (Ostendorf & Vos, 2010). Vanaf dat moment werden rivierkreeften in juridische zin als 'vis' beschouwd, op één belangrijke bepaling na: het uitzetten van rivierkreeften was vanaf dat moment expliciet verboden. Bovendien werd hiermee een duidelijke tweedeling in het rivierkreeftenbeleid gemaakt: de inheemse Europese rivierkreeft heeft een beschermde status, terwijl exotische rivierkreeften bevestigd mogen worden.

Unielijst

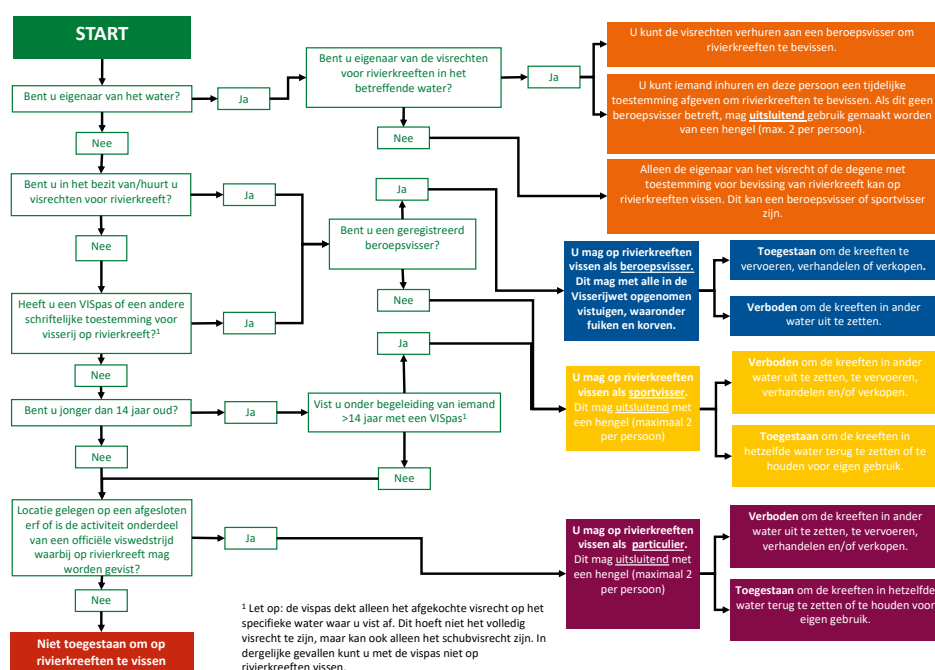
Niet alleen in Nederland namen uitheemse rivierkreeften explosief in aantal toe; dit gebeurde ook in andere Europese landen. In een reactie op deze toename en de bijbehorende schade aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten, plaatste de Europese Unie in 2014 de meeste invasieve rivierkreeften op de zogeheten Unielijst (zie kader) betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten (Exotenverordening Europese Commissie, 2014). Soorten op deze lijst mogen niet worden gehouden, gekweekt, verhandeld, gebruikt, in- of uitgevoerd, of vrijgelaten. Dit had tot gevolg dat de lidstaten een plan voor de bestrijding (lees uitroeiing) van deze exoten moeten opstellen. Wanneer dit niet meer haalbaar wordt geacht door de betreffende lidstaat, moet er een beheers-

Rivierkreeften op de Unielijst

- Californische rivierkreeft
- geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft
- gevlekte Amerikaanse rivierkreeft
- marmerkreeft
- rode Amerikaanse rivierkreeft

De calicotrivierkreeft is opgenomen in de nieuwe beoordelingsronde van de lijst en zal er waarschijnlijk binnenkort aan worden toegevoegd.

plan komen om uitbreiding van populaties tegen te gaan en zo mogelijk terug te dringen. De soorten op de Unielijst omvatten echter niet alle exotische rivierkreeften die nu in Nederland voorkomen. Daardoor vallen de Turkse en de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft alleen onder de Visserijwet, met alleen de restrictie: 'niet elders uitzetten'.

Figuur 1. Regelgeving voor het vissen op rivierkreeften. Kleurlegenda: oranje = eigenaren van het water; blauw = beroepsvisser; geel = sportvisser; paars = particulieren.

Visserij op rivierkreeften

De Nederlandse rijksoverheid heeft gekozen om in de rivierkreeft-problematiek bevissing als bestrijdingsmogelijkheid toe te passen. Om dit mogelijk te maken is, in wat nu de Regeling Natuurbescherming heet, een vrijstelling opgenomen voor de bevissing van exotische rivierkreeften (Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, 2020). Hierbij zijn wel restricties van kracht die het verder verspreiden van de rivierkreeften tegen moet gaan. Zo mogen er onder meer geen kreeften worden uitgezet in andere wateren, zijn er voorwaarden gesteld aan de opslag en mogen er geen levende dieren worden verhandeld en vervoerd naar het buitenland als dat geen onderdeel uitmaakt van het beheersplan van het ontvangende land.

Om te mogen vissen, is het noodzakelijk om schriftelijke toestemming van de eigenaar van het visrecht op rivierkreeften in dat water te hebben. Om daarbij

beroepsvistuigen zoals de fuik en de kreeftenkorf te mogen gebruiken, is het noodzakelijk om als beroepsvisser geregistreerd te zijn. Daarnaast is het mogelijk voor onderzoeksbureaus om voor specifieke onderzoekdoeleinden een ontheffing voor deze vistuigen aan te vragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Om als beroepsvisser geregistreerd te kunnen worden, is het noodzakelijk om te beschikken over minimaal 250 ha viswater en daarmee aan inkomsten minstens € 8.500 bruto per jaar te verdienen. Beroepsvissers mogen na de vangst de dieren transporteren om deze te verhandelen. Wat nadrukkelijk niet mag, is rivierkreeften in andere wateren uitzetten dan waar ze gevangen zijn. Het uitzetten van uitheemse rivierkreeften (anders dan het terugzetten in het water waar ze gevangen zijn) is hoe dan ook ten strengste verboden.

Omdat de rivierkreeft onder de Visserijwet valt, is wettelijk vastgesteld welke vangtuigen gebruikt mogen worden. Het enige vangtuig dat door niet-beroepsvissers gebruikt kan worden, is de hengel en hierdoor mogen sportvissers en particulieren (zijnde niet-sportvissers; zie fig. 1) alleen hiermee op rivierkreeften vissen. Zij mogen de gevangen rivierkreeften alleen voor eigen consumptie mee naar huis nemen en die dus zeker niet elders uitzetten of verhandelen (fig. 1). Handhaving vindt momenteel plaats in de handelskanalen en op de gebruikte vangmethoden. Mag de betreffende persoon met de gebruikte vangmiddelen vissen? Gebruikt men het juiste vangtuig in de juiste periode (geen fuiken in de gesloten tijd voor aal van 1 september tot 30 november)? In een eerste inventarisatie van dioxinegehalten in rivierkreeften zijn geen norm-overschrijdende concentraties vastgesteld (Leeuwen et al., 2014). Voor de vangst van rivierkreeft gelden daarom geen gebiedssluitingen waar bevissing niet is toegestaan, zoals dat voor paling en wolhandkrab wel het geval is.

Gedeelde of verdeelde verantwoordelijkheid?

Hoe pakt de Nederlandse aanpak uit in de praktijk? Vanuit de Europese exotenverordening wordt het rijk aangesproken op het beleid omtrent invasieve rivierkreeften. In respons hierop is door het rijk bevissing

als beheersmaatregel mogelijk gemaakt. Het natuurbeleid is in Nederland gedecentraliseerd ondergebracht bij de provincies. Als de doelstellingen van dit beleid gevaar lopen door de aanwezigheid van rivierkreeften, hebben provincies ook met de rivierkreeften te maken. Verder zijn er ook nog de Kaderrichtlijn Water-doelen waar naast de provincies ook waterschappen en Rijkswaterstaat voor aan de lat staan. Bij een negatieve beïnvloeding geldt voor hen hetzelfde als voor de provincies. Ook kan er schade aan waterkeringen en oevers optreden. In deze gevallen raakt dit aan de verantwoordelijkheid die waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeentes en vaak ook particuliere grondeigenaren hebben voor het beheer van oevers en waterkeringen. Hierdoor hebben verschillende partijen met deze exoten, maar vooral ook met elkaar te maken.

Effectieve beheersing?

Beroepsvissers kunnen kreeften bevissen in eigen viswateren, maar kunnen hiervoor ook ingehuurd worden door andere watereigenaren. Hoewel de regels duidelijk zijn, blijkt de werkelijkheid weerbarstig. Waarom is het vaak lastig om actie te ondernemen? Dit heeft onder meer te maken met het feit dat veel wateren, met name in het westen van Nederland, met elkaar verbonden zijn en bemalen worden, waardoor rivierkreeften zich over grote gebieden kunnen verspreiden. De visrechten die nodig zijn in deze gebieden om effectief rivierkreeften te bevissen, zijn doorgaans sterk gefragmenteerd of al in handen van beroepsvissers die er hun dagelijks brood mee verdienen. Omdat het waterschap geen expliciete wettelijke bevoegdheid heeft, zoals met de muskusratten wel het geval is, kunnen ze niet hun eigen plan trekken en moeten ze met alle visrecht-hebbers en andere eigenaren van wateren tot afspraken komen om gerichte actie mogelijk te maken. Omdat het afvissen tenminste op het niveau van een hydrologische eenheid (peilvak) plaats moet vinden om enigszins effectief te zijn, komt dit momenteel slecht van de grond. Hoewel voor het afvissen de inzet van een beroepsvisser vermoedelijk het meest effectief is, is het niet waarschijnlijk dat de gevangen kreeften de door de visser gemaakte kosten kunnen dekken. Ook worden alternatieve mogelijkheden

onderzocht om rivierkreeften weg te vangen. Daarbij wordt ook gekeken of in de toekomst naast bevissing door beroepsvissers ook bijvoorbeeld specifieke rivierkreeft-bestrijders kunnen worden ingezet. Om deze groep van niet-beroepsvissers in te zetten, zal de regelgeving aangepast moeten worden en zullen de gebruikte vangmiddelen niet onder de visserijwet moeten vallen. Dit zal dan uiteraard nog steeds onder de beperkingen van de exotenverordening moeten plaatsvinden, wat restricties stelt aan de verhandelbaarheid van weggevangen dieren, omdat alleen beroepsvissers dit mogen. Behalve bij het opvissen van de dieren ligt er daarmee ook nog een vraagstuk wat vervolgens te doen met de kreeften als ze eenmaal uit het water zijn.

Literatuur

- Europese Commissie, 2014.** Verordening (EU) Nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Publicatieblad van de Europese Unie. L317: 335-355.
- Leeuwen, S. P. J. van, M. Kotterman, L.A.P. Hoogenboom & D.M. Soes, 2014.** Dioxines en PCB's in rivierkreeften uit Zuid-Holland en Utrecht. Wageningen, RIKILT Wageningen UR.
- Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, 2020.** Regeling Natuurbescherming. Nederlandse Overheid. WJZ/16153443: 79.
- Ostendorf, J. & J. Vos, 2010.** Rivierkreeften vallen per 1 juli onder de visserijwet, uitzetten is dan verboden. H2O 9: 5.
- Vos, J., R. Gylstra, B. Koesse & L. Van Brederode, 2010.** Is vissen op exotische rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab toegestaan? H2O 7: 20-21.

Dankwoord

 Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door ondersteuning van de Europese Unie, Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij.

Ivo Roessink
Wageningen Environmental Research
ivo.roessink@wur.nl

Irene Kranendonk
Good Fish
irene@goodfish.nl

Fabrice Ottburg
Wageningen Environmental Research
fabrice.ottburg@wur.nl